

Relatie tussen geloof en karakter

Inleiding GROEI: 7 februari 2007

Door ds. Geluk

1. Karakter is een merkteken. Het komt van een Grieks woord dat 'ingriffen' betekent. In de Oudheid werden letters met griffels in klei gegrift. Deze letters werden karakters genoemd. Zo wordt er nog gesproken van Chinese karakters.

Overdrachtelijk betekent karakter: een eigen stempel voor een zaak of persoon, een kenmerkende eigenaardigheid waardoor de één zich van de ander onderscheidt.

2. De vraag is: is een karakter aangeboren of verworven? Ter verheldering onderscheiden we tussen:

A. Aanleg (innerlijke factoren)

Hiermee word je als mens geboren. Je hebt bepaalde karaktereigenschappen bij je geboorte meegekregen, karaktertrekken die als potenties aanwezig zijn maar die ontwikkeld moeten worden.

B. Milieu (uiterlijke factoren)

Karaktervorming vindt plaats onder invloed van het milieu (opvoeding thuis, kerk, school – het geheel van de culturele omgeving, de omstandigheden en de gebeurtenissen in je leven).

Karakter is geen vaste grootheid. Onze karakterontwikkeling is nooit afgerond, net zo min als onze identiteitsontwikkeling. De vraag in welk milieu karaktervorming plaatsvindt, is van invloed op de vraag welke karaktertrekken het sterkst of het minst ontwikkeld worden.

3. Hoe zit het met de relatie geloof-karakter? Voorop staat: het geloof is een gave van de Geest. Voor Hem is karakter niet beslissend. Toch kunnen in het karakter elementen zijn die makkelijker of moeilijker zijn ten aanzien van het geloof. Illustraties:

A. Aanleg

a) verstand, wil, gevoel

Globaal: er zijn verstands-, wils- en gevoelsmensen. In deze lijn: intellectualistisch christendom (wils- en gevoelsmensen haken af), doenerig christendom (verstands- en gevoelsmensen haken af) en gevoelschristendom (verstands- en wils- en gevoelsmensen haken af).

Gereformeerd: alle drie aspecten horen bij elkaar. Volgorde: verstand (zetelt bijbels gezien in het hart), wil en gevoel. Het gaat om de waarheid (verstand) die appellerend (wil) en bevindelijk (gevoel) is.

b) - introvert: de boodschap is vaak moeilijk te communiceren. Maar: stille wateren hebben diep gronden.

- extravert: boodschap is makkelijk te communiceren. Gevaar: dingen krijgen geen kans te wortelen.

c) – primair functionerend: snel, wisselend, ook tegenstrijdig. Gevaar: geen vaste lijn.

- secundair functionerend: (i) vanwege aanleg, (ii) vanwege nare ervaringen. Terughoudend en behoedzaam, moeite om vertrouwen te geven.

B. Milieu

a) sociale omgeving geloofsgemeenschap: (i) vrijheid, liefde: ervaren als weldaad – is zeer vruchtbaar voor geestelijke ontwikkeling; (ii) wetticisme, regels, geest van veroordelen. Dan: óf slaafs en onderdanig (als je weinig wilskracht hebt), óf verzet (als je wilskrachtig bent, want dan botst het).

b) inhoud geloof

(i) Godsbeeld: lieve God (te weinig noodzaak zien van bekering en werken aan jezelf) of straffende God (roept bij gevoelige mensen angst en bij wilskrachtige of verstandelijk ingestelde mensen hardheid op)

(ii) mensbeeld: meerwaardigheidsgevoelens (bij bepaalde visie op de genade en op het werk van de Geest) en minderwaardigheidsgevoelens ('Ik ben veel te slecht')

4. Belangrijk voor karakterontwikkeling is een goed milieu, een milieu waarin bijbelse waarden een stempel zetten. Karaktervorming gaat samen met gewetensontwikkeling. Het geweten is de echo van de stem van God in ons leven. Luisterend naar deze stem leren wij aan onszelf te werken.

5. Wordt het karakter door het geloof beïnvloed en veranderd? Het geloof houdt in: wedergeboorte, dat is: vernieuwing van binnenuit. De karakterstructuur wordt hierdoor niet veranderd. Wel kunnen de scherpe kantjes eraf gaan (zie Mozes en Petrus). Ook kan er meer ruimte voor van de ontwikkeling bepaalde karaktertrekken komen. Maar een verstandsmens blijft een verstandsmens etc.

6. Een mens kan afstand nemen van zijn gedrag. Hij is verantwoordelijk. Dat brengt de mogelijkheid van zelfonderzoek en zelfkritiek met zich mee. Hierbij kunnen de volgende punten helpen:

a) reflectie/nadenken: over het eigen karakter, over eigen hebbelikheden en onhebbelikheden

b) beoordeling: wat moet anders/wat moet minder plaats krijgen en wat meer? Gebedspunten!

c) verandering: eraan werken – dit hoort bij de oefening van het geloof.

Ook hierin wordt duidelijk: karaktervorming is nooit afgerond. Het geloof is hierin een helende en vernieuwende kracht. Het gaat erom dat wij vernieuwd worden naar het beeld van Christus.

Gesprekspunten:

1. Wat voor relatie zie je tussen het opgroeien in een bepaalde geloofsgemeenschap en karakterontwikkeling?
2. Hoe ga je om met mensen die een moeilijk karakter hebben?
3. Wat houdt in dit verband de opdracht in om onze naasten lief te hebben als onszelf?
4. Zijn er karaktertrekken in je leven die door het geloof veranderd zijn?
5. Van welke karaktertrek zeg je: daar zou ik in de oefening van het geloof meer mee bezig moeten zijn?